

Jezdecké umění... ale ne jen v éterickém smyslu toho slova, skutečné, živoucí a hmatatelné, které dokážete prožít se svým koněm. Intimní a něžné spojení fyzická i psychika, anebo ještě lépe, přes harmonizaci ducha dospět k harmonizaci těla. Chtěli bychom to všichni, ale jen někteří to jednoho dne dokáží. A že to zní až nepřístojně? Nenechte se mýlit. Skutečné spojení jezdce a jeho koně je přesně takové, a kdo ho jednou v životě zažil, ví, jak vypadá skutečná harmonie. Ano, je to stejné, jako byste byli zamilovaní.

Bent BRANDERUP

Když dvě duše chtějí, co dvě těla mohou

Jezdecktví je vášně a pro někoho je to dokonce těžká závislost. Spojí-li se v jednom člověku tato vášně s inteligencí, hloubavostí, literárními vlohami, pedagogickými schopnostmi a jezdeckým nadáním, pak je to pozeňání pro další generace jezdců a učitelů. A tuto neuvěřitelnou kombinaci dostal do vínku jeden severský chlapec, který se narodil v minulém století do nekoňácké rodiny kdesi v Dánsku a dostal jméno Bent.

Malý, ale zvědavý

Jeho touha být jakkoliv propojen s koňmi na sebe nenechala dlouho čekat. Prý už ve 14 měsících dal jasně najevo, co by ocenil jako dárek pod stromčkem. „Jeg vil ha en hest!“ – „Chci koně!“. Dokáží si představit ten smutek, když se pod stromkem objevil jen kůň dřevěný. Bent však nelenil a hned, jak vyrostl a vyspěl do té míry, že zvládl koně sám, domluvil se se sousedy a jeho trenérské úspěchy se dostavily velmi záhy. Ve 12 letech už měl v péči koně několik a trénoval je pro tradiční dánskou zábavu – kroužkovanou. Je to dávná tradice, kdy jezdec na cválajícím koni napichuje zavěšený kroužek jakýmsi kopím. Dnes je možné obdobné kratochvíle vidět třeba ve working equitation.

Krom kroužkované také zapřáhal a připravoval tak i koně kočárové. Jeho zájem o historii se postupně přelával i do praxe a zanedlouho pro místní muzeum staré kočáry restauroval. Touha po hlubším vhledu do minulosti a hipologie se

s věkem ještě prohloubila. Byl dokonce zakladatelem muzejní sbírky ke kroužkované a Bentův literární talent se zúročil i v knize, kterou na toto téma napsal.

Do světa

Historie Evropy je psána do značné míry koňskými kopyty a kultura i temné stránky lidstva byly nošeny na jejich vznešených bedrech. Nejvzdálenější severoevropskou jezdeckou výspou je bezesporu Island. Kdo v této krásné, ale neméně drsné zemi byl, ví, že co zdejšími koním Pánbůh ubral na výšce, to jim v nadměrné míře vynahradil na houževnatosti. Bent se rozhodl, že svá další studia prohloubí právě mezi drsnými islandy. Strávil zde tři čtvrtě roku, aby dokonale porozuměl tradičnímu způsobu výcviku zdejších koní. Po tomto pobytu měl Bent v plánu začít studovat hipologii na univerzitě, avšak k tomu už nikdy nedošlo.

Místo toho totiž odjel na opačný konec Evropy, na Iberský poloostrov, aby získal hlubší vědomosti o chovu španělských koní a jejich vlivu na chov dávných barokních plemen. Ta totiž mají určitá specifika, kvůli kterým jsou dodnes považována za mimořádná, ačkoliv se z mnoha důvodů příliš neobjevují na sportovních kolbištích. Poslední dobou se však stávají po zásluze stále populárnějšími. Bent má na typické představitel barokních ras jasný názor – jsou to mimořádná jezdecká zvířata se schopnostmi, které byly pro tehdejší jezdce esenciální. Pří-

jemně temperamentní, s pěknou akcí končetin, ale relativně klidným hřbetem a obdivuhodnou pracovitostí. Možná neměli tolik prostoru v chodech, ale upřímně, kdo z nás ho v pracovním klusu opravdu ocenil? ;)

Vratíme se však k Bentovu výletu na jih. Snad neodolal dobrému vínu nebo strunám španělské kytary, kterou má velmi rád, ale osobně bych sázela spíše na dusot koňských kopyt,

když se z původního několikaměsíčního pobytu stalo několik let. Zakotvil rovnou v Mekce španělského jezdecktví. Jerez a „Escuela Andalus del Arte Equestre“ se staly jeho domovem. Učil se řemeslo. A jeho učitelé nebyli nositelé menších jmen než Don Alvaro Domecq Diaz nebo Don Javier Garcia Romero.

Don Alvaro Domecq byl zakladatelem této španělské jezdecké školy a v době Bentova stu-

dia už mu bylo kolem 70 let. Benta přímo v péči neměl, nicméně v jeho duchu se odehrávalo veškeré učení a všichni studenti bez výjimky byli jeho přístupem hluboce zasaženi. Ještě na závěrečné show svého syna, známého toreadora, bojoval s býkem a očití diváci tvrdí, že nikdy neviděli tak čistou esenci španělského jezdeckého umění. Bez zbytečných gest a příkras okolo, ale se silou a auroou imperátora.

Don Javier Garcia Romero byl Bentův učitel a velká pedagogická inspirace. Svůj otcovský přístup dělil spravedlivě mezi studenty, a aniž by se je snažil uniformovat, dařilo se mu z každého vykřesat to nejlepší. Pokud Benta někdo opravdu lidsky ovlivnil, byl to právě tento muž. A kdo Branderupa zná, ví, že jeho klidný přístup je do značné míry dědictvím po jeho velkém učiteli, ačkoliv není geneticky podmíněno. Tito dva

muži jsou dodnes přáteli a Bent nikdy nezapomene ani na koně, kterého mu jeho učitel přidělil a na jehož hřbetě zažil jedny z nejdůležitějších jezdeckých momentů. Bílý hřebec jménem Jaguar, kterého mu Don Javier chtěl posléze přenechat do péče a kterého si Bent nemohl dovolit. Rozloučení s ním se neobešlo bez slz.

Branderupovy kroky se nezastavily. Vedly do Portugalska. A to za nikým menším, než byl Mestre Nuño Oliveira. Bent ho považoval za absolutního koňského mága, který dokázal komukoliv vnuknout své myšlenky tak, jako by to byly jeho vlastní. Bylo jedno, jestli se jednalo o lidi či koně. Oliveira byl inspirován také hodně stylem francouzských mistrů, mezi nimiž bychom mohli vyjmenovat například La Guérinièreho, Steinhilbera či milovaného i zatracovaného Bauchera.

Iberský poloostrov však nebyl poslední zastávkou. Jeho touha zkoumat historii a učit se od největších znalců tohoto umění minulosti i současnosti ho zavedla do další nepominutelné destinace – Německa. Egon von Neindorff – zakladatel první jezdecké školy v Německu po 2. Světové válce, kterou následně přestěhoval do Karlsruhe a kde se svými koňmi i dožil. Jeden z největších a nejznámějších ochránců původních jezdeckých hodnot a postupů. Pro Benta je dodnes nejčistším představitelem německého jezdeckví v tom dobrém smyslu slova.

Návrat

V roce 1988 došlo k dalšímu osudovému setkání. Tentokrát ovšem s jedním z jeho čtyřnohých učitelů. Bent poznal mladého, dvouapůlletého knabstrupa jménem Hugin. Branderup se do něj okamžitě zamiloval, ačkoliv byl doslova v katastrofickém fyzickém stavu. Následující podzim byl hřebec vyhlášen premiovým šampionem toho ročníku.

V roce 1991 utrpěl Hugin v připouštěcí stanici, kde působil, velmi vážný úraz a domů se vrátil se třemi zlomenými nohami. Za normálních okolností by takového koně nikdo nezachraňoval, ale Branderup se nedokázal smířit s tím, že by o něj přišel. Hugin se podařilo zachránit, ale aby toho nebylo málo, o čtyři roky později hřebec kompletně oslepnul. Řeklo by se beznadějná situace, ale ne pro tuhle dvojici. A kdo věří na náhody, je naivní. Věci jsou tak, jak mají být a fatalisté v tomto ohledu vyhrávají. Hugin měl do Bentova života vstoupit a pokud máte rádi historii a mytologii, možná si dokážete také vyložit symboliku tohoto setkání. Jak praví klasi: „Omen nomen“ – jméno znamená a tady to platí beze zbytku. Hugin byl v severské myto-

logii havran, který doprovázel boha Ódina společně s dalším havranem jménem Munin. Hugin znamená „myšlenka“ a Munin „paměť“. Oba havrani opouštěli Valhallu (Valhöll, „Síň padlých“, v češtině také Valhala – Ódinova síň v Ásgardu – pevnost Gadsheim, kam za doprovodu valkýr přicházejí padlí bojovníci „einherjové“) a létali po celém světě, aby pak Ódinovi přistáli na ramenou a šeptali mu do ucha informace, které za celý den nasbírali. Hugin tak vlastně přiměl Branderupa k přemýšlení. K velmi hlubokému přemýšlení o skutečné podstatě výcviku koní. Možná zde vzniklo také Branderupovo motto: „Když dvě duše chtějí, co dvě těla mohou...“

Běžně se o koních například v inzerátech dovidáme, že se jedná o drezurní linii. Že ti a ti drezurní koně jsou vhodnější než jiní. Jaký je však

skutečný význam drezury pro koně? Kam se vytratil původní účel? Smutná realita současné moderní a hlavně sportovní drezury, která koně bere jen jako prostředek k naplnění estetických představ o harmonickém předvedení předepsaných úloh a cviků, které se nezřídka dají přeměnit ve finanční obrat. Smysluplnost a gymnastický efekt pro koňského partnera pozbývá na důležitosti a stává se přítěží. Až příliš často se setkáváme s tím, že sami trenéři a učitelé, natož jezdci vlastně vůbec netuší, co má jejich kůň za problém a omezení, které mu brání v maximálním výkonu, jehož by měli dosáhnout, pokud možno, co nejrychleji, a nedokážou tak vůbec odhalit diagnózu a správný „léčebný“ postup. Přesto se objevují v nejvyšších patrech drezurního světa a to, že jejich parták už v osmi letech

nemá čisté rentgeny, není podstatné, hlavně, že se doma třpytí dostatek medailí a pohárů.

Branderup se na věc podíval jinak. Hugin ho přiměl se na chvíli zastavit a ponořit se do svých výcvikových metod i myšlenek a vymyslel postupy, které jsou primárně založeny na premise, že drezura koni musí pomáhat překonat své hendikepy. Že pro něj má být jen a pouze ku prospěchu, a že je tu tedy drezura pro koně, nikoliv koně pro drezuru. Hugin se nakonec dožil požeňnaného věku 29 let a do konce svých dní denně pracoval. A i přes svůj fatální hendikep se nakonec ve svém výcviku dostal až do výšin, o kterých se moderním drezurním koním nesní.

Rozum a cit

Dvě neodělitelné věci, pokud chcete být

opravdu dobrým jezdcem a třeba i učitelem. Mozek je tím nejdůležitějším a nejzaměstnanějším orgánem jezdcova těla. Dobrý jezdec, který je do značné míry i trenérem a učitelem koně, musí mít dostatek obojího, aby byl schopen ve správný okamžik správně situaci vyřešit. Přesné načasování a nadání korektně reagovat, odděluje jezdeckou a trenérskou elitu od všech ostatních. A teď nemluvíme nutně o oficiální elitě, ale o všech těch, kteří svého koně vnímají a jsou schopni přizpůsobit se jeho potřebám a současně rozvíjet na maximum jeho i svůj potenciál.

Branderup tento princip beze všech pochybností naplňuje. Kůň a jeho maximální relaxace a zdraví jsou v jeho systému to nejdůležitější. Má to dokonce vyšší prioritu, než samotný metodický systém výcviku. Vždy můžete narazit

na koně, který bude prostě jiný a bude reagovat jinak než ostatní. Pak je nutné najít k němu cestu a nesnažit se ho za každou cenu unifikovat a přizpůsobit systému.

Cit je pak základní měrou jednotkou dobrého jezdce i trenéra. Je to dar od Boha a lze ho v průběhu života jen leštit a cizelovat. Jen těžko ho budete probouzet u zcela netalentovaného jedince. Ale ani ti nejsou zcela ztraceni. I oni mají možnost zažít jezdecké nebe na skutečně vzdělaném koni. Těch je ovšem obecně tak málo, jako onoho pomyslného šafránu. Není teď řeč o školních koních v nejrůznějších turistických stájích, ale o školních koních Pluvinelovského typu, které můžete najít například ve světoznámých jezdeckých školách, jako je Jerez či Španělská jezdecká škola ve Vídni, a kteří skutečně ovládají kyžené prvky tak, aby byli schopni tento pocit zprostředkovat i nezkušenému jezdcovi.

Branderup se přizpůsobil době. Není na místě očekávat, že každý bude mít možnost si na takového koně sednout. Bylo třeba najít jinou cestu, ačkoliv je výrazně delší a složitější. Nicméně platí zde, že cesta je cíl, a kdo si jí chce zkrátit, brzy bude koněm nebo svou neschopností, která je ovšem často právě koni připsována, zaražen v rozletu, a střemhlav se vrátí o pár pater níže, ačkoliv zkratka vypadala na první pohled slibně a lákavě. Bentova metoda je určena všem, jak on sám říká, ambiciózním hobby jezdcům. Jinými slovy nepotřebujete mířit na olympiádu, ale je dost možné, že se jednou dostanete se svým koněm ještě dál, než jen ke cvalovým piruetám, piaffé a pasáži. Svého školního koně si sami vychováváte.

Pilates pro koně

Kdo o Branderupově metodě něco četl, nebo kdo si procházel dostupná videa na internetu, bude trochu v obraze. Je to systém, ve kterém se staví na biomechaniku a psychologii, důkladné diagnostice daného koně, snaze najít konkrétní postup pro jeho neduhy. Dalo by se to bez okolků připodobnit k józe či pilates. Každý jedinec je jinak stavěný a je naprosto jedinečný ve svých pohybových i psychických kladech i záporech.

A jak to všechno funguje? Chtělo by se říct snadno a rychle a svým způsobem, to tak opravdu je, protože koně učíte velmi systematicky krok za krokem. Není to jen bezduché drilování a vysoký počet naběhaných kilometrů není ani žádoucí. Práce je často krátká a velmi efektivní. Stačí obvykle několik desítek minut, aby si kůň odnesl z lekce maximum, a přitom nepoznal fyzickou či psychickou únavu. Jeho

snaha Vám vyhovět se zvyšuje, protože se tak postupně vylepšuje váš vzájemný soulad. Vy se snažíte porozumět jemu, on vám. Komunikační linka se vyhlazuje a napřimuje, souhra je jasně patrná, vzájemné procítění hlubší. Navazujete se svým koněm vztah, který není založen pouze na využití jeho pohybového potenciálu, i když ten je samozřejmě součástí procesu. Jedná se daleko více o mentální stránku věci a ta fyzická jaksi přijde časem „skoro“ sama. Vše je otázkou vyleštěné komunikace a eliminace nedorozumění, která vzbuzují konflikty. Právě proto se řada koní, kteří prošli standardním výcvikem a vyšli z něj pošramocení, tento systém velmi oblíbila.

Nicméně jistě tušíte, kolik času zabere člověku tvorba svalové hmoty, nebo jak dlouho trvá například rozhybat nefunkční pohybový aparát, když začne chodit na rehabilitaci. Koně jsou na tom stejně. Ba co hůř, často jim to ten „pytel brambor“ na hřbetě navíc poněkud ztěžuje a ještě se diví, proč to tomu neschopnému kopytníkovi nejde.

U Branderupa se začíná ze země vysvětlením pomůcek. Postupuje se doslova od hlavy až k patě, obratel po obratli a koni se vysvětluje, k čemu bude sloužit obnosek, neboli cavesson, k čemu tušířka, která má funkci jakéhosi ukazovátka či prodloužené ruky a hlavně, jak funguje naše nonverbální komunikace. Právě řeč těla je absolutně basálním komunikačním kanálem. Vytváříte jím ať už vědomě či nikoliv určité tlakové zóny, a ty jsou pro nás tím nejsrozumitelnějším jazykem, jakým na něj můžete promlouvat a který dokáže velmi detailně číst. Jenže toto si celá řada lidí uvědomuje jen velmi omezeně a někdy vůbec. Často je pak vidět situace, kdy člověk svému koni třeba holení či tušířkou říká „jdi!“ a zbytek těla ho brzdi.

Hrajte šachy, budete lépe jezdit

Člověk je v tomto systému nucen zapojit mozek mnohem lépe, efektivněji a komplexněji, a tudíž se učí i výrazně lepší koordinaci a schopnosti přemýšlet i několik kroků dopředu. Konkrétně to vypadá tak, že při práci velmi často chodíte pozpátku, abyste na koně při pohybu viděli a mohli tak korigovat obnoskem, tušířkou a postavením těla jeho pohyb a tvar, u toho hlídáte, kam jdete, jakou rychlostí, měníte směr, přehazujete vodítko a tušířku ladně z ruky do ruky a ještě se soustředíte například na počet kroků, abyste si zajistili korektní nohosled při zastavení. Přiznávám, že zpočátku je každý velmi nekoordinovaný až neohrabaný, ale kdo vytrvá, je relativně rychle (v řádu týdnů) odměněn vznikem nových synapsí, které mu zajistí, že nemotornost rychle mizí a pohyb po tanečním

prostoru stává se velmi ladným až oku lahodícím. Vznikají tak pohybové vzorce, které umožní i vyšší koordinovanost v sedle. Je to velmi důležitý aspekt, protože dobrý jezdec má tak trochu mozek šachového hráče a tanečníka a schopnost pohybovat se symetricky a promýšlet taktiku tak nabývá na nezbytnosti. Vše je otázkou dobré přípravy a kdo ji podcení, bude velmi pravděpodobně výsledkem zklamán. Dobrý obrat nebo pirueta či zastavení začínají už několik chvil před samotným provedením a jsou po dobré přípravě už pro koně jednoduché.

Drž se při zemi, než vám narostou křídla

Valná většina lidí má práci ze země spojenou

jen s lonžováním nebo horsemanshipem. Byla by ale chyba, omezovat se jen na podobné využití této, řekněme, přízemní aktivity. Staří mistři se prací ze země zabírali mnohonásobně více, než je v současnosti zvykem a moc dobře věděli proč. Pro koně je daleko jednodušší pochopit a fyzicky zvládnout některé prvky, když na něm jezdec nesedí a nezatěžuje ho nejen svou vahou, ale často i neuměteltvím.

Bent Branderup je toho názoru, že nemá valný význam na koně sedat, pokud nemá prakticky kompletní základní výcvik ze země. To obnáší zpočátku absolutní důvěru a respekt koně. Následuje práce v základních chodech, kdy se ovšem kroku věnuje maximální soustředěnost a kdy se kůň učí také prakticky veškerou

stranovou práci, jako jsou dovnitř plec, travers, renvers, traverzály a půlpiruety. Kůň před obsednutím samotným zná všechny základní pomůcky například pro poloviční zádrž, počátky školní parády, přenášení váhy, funkci přímé i nepřímé otěže a další. A že je toho opravdu hodně? Může se to tak zdát, ale věřte, mám vyzkoušeno na mnoha příkladech, že je to nejkratší a nejméně násilná cesta k výsledku, jakou jsem za svůj život s koňmi vyzkoušela. Někdo možná nebude souhlasit, nicméně kdo nezažil, nepochopí.

Do sedla!

Teprve když kůň po několika měsících práce ze země zesílí natolik, aby byl schopen nést efektivně zátěž na svém hřbetě, protože mu během výcviku bylo sděleno, jak hledat společné těžiště s jezdcem, má smysl jej obsedat. Obecně je také nutno podotknout, že v tomto systému se s obsednutím samotným nepospíchá a čeká se na relativní fyzickou i psychickou zralost koně. Ano, není to v posledních několika desetiletích let v módě, protože je třeba ho rychle zaučít a zařadit do sportovního a chovatelského systému, nicméně kdo si na svého koně počká, je obvykle odměněn jeho trvajícím zdravím a jezdeckou dlouhověkostí. Nehledě na fakt, že pomalost této metody je velmi diskutabilní. Pravda, několikaměsíční pohyb jen v kroku může někomu připadat jako nebetýčná ztráta drahocenného času. Kdo ale neví, kolik napětí a zázračných okamžiků se může skrývat v neobvyčejně obvyčejném kroku, který je starými klasiky nazýván královnou všech chodů, bude těžko pronikat do hloubky jezdeckého umění.

Konečně nastala kýžená chvíle a jezdec si sedá na svého koně, který už je připraven. Nemusí se jednat o remontu, často se setkáváme s koňmi i dlouhá léta ježděnými, kteří ovšem byli v takovém stavu, že nebylo radno na ně v daný okamžik sedat.

Nejlepší je, když máte v počátku k dispozici také někoho, kdo Vám koně ze země povede a bude s ním podle tohoto principu pracovat. Vy pak máte možnost zažít všechny pohyby ze sedla, aniž byste ztráceli koncentraci na sebe samé tím, že se musíte soustředit na ovládnutí koně. Postupně přebíráte kontrolu, až vás nakonec učitel vypustí do volného prostoru a zažijete tak konečně pocit kontrolované samostatnosti.

Dobře připravený a uvolněný kůň nebude zbytečně v tenzi a tudíž umožňuje se náležitě uvolnit i Vám, což zas poskytuje kýženou relaxaci koni, kruh se tak uzavírá a harmonie mezi vámi se prohlubuje.

Rytíři Kulatého stolu

Napadla vás ta legenda? Snad každý zná onen dávný příběh o Králi Artušovi a jeho rytířích z Avalonu. Jako každý dobrý učitel, i Branderup si vychovává své následovníky. A protože se téměř vše v jeho životě snoubí s historií, ani vznik jakéhosi rytířského společenství není nic, čemu bychom se v souvislosti s ním divili. Systém je takový, že po celé Evropě probíhají kurzy, které vede nejen Bent, ale už i jeho žáci, kteří si postupně plní různé stupně vzdělání. Začíná se jakousi „pážečí“ šarží a postupuje se přes rytířskou hodnost až k mistrovské zkoušce, která má opět několik možných stupňů. Po těchto schodech krácejí jeho žáci soustředěně a vytrvale vpřed a můžete je pak vidět učit nejen po celé Evropě.

U nás už se tato metoda také představila, a to v podání nizozemské jezdkyně a učitelky akademického jezdeckví Greetje Hakvoort, která ČR navštívila na jaře tohoto roku už podruhé a akce v Masečíně má rostoucí tendenci. Vše se točilo kolem korektní základní přípravy, která postrádá ony již zmíněné počty kilometrů, ale zato oplývá soustředěností a až hodinářskou přesností. Dbá se na to, abyste vy i váš čtyřnohý partner odešli s pochopením, co je podstatou, kde jsou případné slabiny, které je třeba nejdříve diagnostikovat, abyste na sobě mohli pracovat a efektivně se tak posunuli dál. Opakování se chystá na konec října tohoto roku a více informací lze najít na webu.

Oáza na severu

Bent Branderup se stal jakousi ikonou, i když

věřím tomu, že zůstal stále skromným a otevřeným člověkem. Usídlil se na jednom z dánských ostrovů a svůj čas tráví výcvikem svých koní a cestováním po seminářích. Jeho neúnavná mise nese výsledky, protože řady nově nakažených akademiků pomalu ale jistě houstnou, a tím pádem také hutní řady spokojených a skutečně vzdělaných koní.

Bent dává možnost nahlédnout pod pokličku všem zájemcům, kteří se chtějí podívat na jeho ranní práci přímo v Lindegaardu. Děje se tak každou první středu v měsíci, kdy mohou zvědavci shlédnout, jak s koňmi postupuje od úplných začátků až po plně vycvičené hřebce předvádějící nadzemní prvky.

Krom toho se průběžně věnuje studiu starých mistrů a historie, píše knihy, natáčí edukační videa a nesmíme zapomenout ani na další bohubilou činnost kolem záchrany starých barokních plemen, jako jsou například Frederiksborg nebo původní španělští koně s dlouhými krky, dlouhou horní linií, volnými lopatkami s vysokou pohyblivostí, dobrými hlezny a neskutečně dobrým charakterem a pracovitostí.

Nám nezbyvá, než doufat, že se mezi jeho studenty najde alespoň několik těch opravdu pedagogicky nadaných, aby byli schopni jeho učení předat dalším generacím.

Kéž by na světě bylo mnohem více takových Branderupů!

Klíčové výrazy: Akademické jezdecké umění, Bent Branderup, Greetje Hakvoort, klasická drezura